

Bona nit:

Diu que a l'antiguitat hi havia un noble que un dia va cridar al seu esclau i li va dir: "Mira, necessito que em preparis un àpat pels meus pitjors enemics, gent menyspreable a la que he de convidar per quedar bé i per compromís, però que voldria que no els quedés ganes de tornar mai més. O sigui que ves al mercat i compra la pitjor menja que trobis." Realment l'àpat va ser desastrós. Els convidats van sortir d'allà amb cap ganes de tornar-hi. L'amo, veient el bon resultat aconseguit va cridar al seu esclau i li va preguntar: "-Què has comprat?". L'esclau li va dir que havia comprat llengua. L'amo el va felicitar i li va dir: "-Per cert, que demà vindran els meus millors amics a sopar. Vull quedar realment bé amb ells. O sigui que ves al mercat i compra la millor cosa que trobis i prepara-la bé per als meus amics." L'endemà es celebra el banquet i tots els convidats queden meravellats de l'exquisitesa amb què els obsequia el noble. El mejar era excel·lent! L'amo, un cop acabat el convit pregunta al seu esclau: "-Què has comprat per a obsequiar als meus amics?" "-Llengua! He comprat llengua! L'amo sorprèn li comenta: "-Vols dir que els que vas comprar l'altre dia i que va decebre tothom era el mateix que ens has servit avui? "-Sí -va dir l'esclau- era el mateix però cuinat de manera diferent! "-I com és -diu l'amo- que quan et vaig dir l'altre dia que triessis el pitjor del mercat vas escollir llengua? L'esclau li respon: "-Perquè no vaig dubtar que la pitjor cosa que hi ha al món és la llengua. Amb ella ens ferim, insultem, desprestigiem, acusem injustament, difamem, enganyem, traïm, ..." "-Però, aleshores -l'interromp l'amo- com pot ser que comprassis llengua quan et vaig demanar que triessis el millor del mercat?" L'esclau li contesta: "-Perquè tampoc vaig tenir cap dubte que la millor cosa és la llengua: amb ella ens enaltim, consolem, animem, corregim, elogiem, proclamem la veritat, defensem la justícia, proclamem el nostre amor,..." I d'aquesta manera l'esclau va donar una lliçó al seu amo respecte a què l'important a vegades no és la cosa en si, sinó l'ús que fem de la cosa.

Aquesta llegenda em serveix d'introducció al parlament que he preparat per avui. Consta de tres parts. He pensat que pot durar 3 minuts cada part o sigui que preveig uns 9 minuts de discurs.

A la primera part m'agradaria qüestionar-vos respecte al valor d'això que avui celebrem: la fi dels vostres estudis. Realment és tant bo tenir estudis? Em direu que la cultura, l'estudi i el progrés són valors en ells mateixos, però jo ara us ho qüestiono. Realment la cultura i el progrés són sempre bons? Cultura per a què? Progrés cap a on? Al segle XX tenim un trist exemple de que cultura i progrés no equival a justícia i bondat. La nació més culta i avançada d'Europa, Alemanya, la plenitud de la filosofia, l'art, la ciència i la tecnologia ens va mostrar l'ús pervers que es pot fer d'aquests valors amb l'holocaust, l'acte criminal més gran planificat per persones amb cultura i ciència. L'educació és un instrument i els instruments es poden posar al servei de qualsevol causa: la millor i també la pitjor. Com la llengua de la nostra història inicial. Podem ser molt bons en llenguatge però l'important és quin ús en farem. Usarem el que hem après per enganyar i mentir o per proclamar la veritat. I quin valor té la capacitat de raonament que ens donen les matemàtiques? La podem usar per a confondre i manipular i també la podem posar al servei del pensament clar i crític. I quina importància té la història? Amb els coneixements històrics, moltes persones han intentat separar i enfrontar els pobles entre ells. Ara bé, també és cert que la història ens ensenya el nostre destí comú i els errors que podríem no cometre més. I la tecnologia? Pot ser un gran bé i una gran desgràcia. Un terrorista la fa servir de forma esgarrifosa mentre que molts avanços mèdics es produeixen gràcies a aquesta tecnologia.

Amb això el que vull dir és que després de passar uns anys aquí, us veig com uns individus equipats amb eines intel·lectuals i pràctiques que els professors us hem intentat transmetre de la millor manera que sabem. El que us hem ensenyat són eines. Com un cinturó que porteu amb martells, tornavisos, claus angleses,... eines i coneixements que se suposa que els fareu servir al llarg de la vostra vida. Ara bé. Quin ús en farem d'aquests instruments? Els posarem al servei de nosaltres mateixos, de la nostra promoció personal o en farem un ús solidari posant el que sabem al servei del món i de la justícia? Aquesta és l'autèntica pregunta que ens cal saber abans de poder felicitar-nos pels estudis que heu aconseguit. El nostre món està en risc de destrucció ecològica perquè molts coneixements han anat a parar en mans de persones que no en fan un ús adequat. Amb això acabo aquesta primera part del discurs. La reflexió que

pretenia era la de fer veure que el valor dels estudis depèn de l'ús que se'n faci. Us encoratjo a fer-ne un bon ús.

La segona part ens planteja precisament de què depèn que l'ús que fem dels coneixements sigui positiu o no. I la resposta que us proposo és que depèn dels objectius que busqueu a la vida. Què voleu fer a la vida? Què en penseu fer de les eines i dels estudis que us hem donat? Ja m'imagino les vostres respostes. "Em guanyaré la vida" com si la vida es pogués guanyar. Hi ha gent que perd la vida guanyant-se la vida. La vida ja la teniu, no us l'heu de guanyar. "Jo seré un home o una dona de profit". De profit per a què o per a qui? "Jo viuré la vida" com si algú pogués no viure la vida. La pregunta continua: què en fareu de la vostra vida?

Aquesta pregunta té dues menes de respostes: Uns em diran: "Aquest discurs se m'està fent ja massa llarg. Per què et compliques tant la vida? No és tot molt més fàcil? L'any vinent aniré a treballar o a estudiar alguna cosa... el normal, no? Quina mania teniu en fer difícil el que és fàcil". Bé, jo d'això en dic posar el pilot automàtic: viure segons això és fer el que toca. El que em diuen que faci, el que fa tothom, el que s'espera de mi. Treballaré, aniré a la universitat, ... Els que optin per aquesta opció, jo crec que no tindran cap problema. Anar fent i queixar-se de tant en tant.

Hi ha però una altra opció: treure el pilot automàtic i posar el control manual. Posar el control manual significa en aquest cas agafar el control de les vostres vides. Jo no faré automàticament el que em diguin que he de fer, sinó que faré el que jo vulgui amb la meua vida. Prendré les meves pròpies decisions. Us adverteixo que per molt creatius que sigueu, no podreu deixar d'anar a beure a quatre fonts, perquè al fi i al cap, els valors, que són els que ens contesten les grans preguntes com ara "què hem de fer amb la nostra vida?" surten de quatre llocs.

Normalment els professionals de dir-vos aquestes coses, són els pares i els professors. Aquests tenen com a objectiu dir-vos quins són els objectius de la vostra vida. Però si feu cas dels pares i dels professors correu el perill de convertir-vos en uns conservadors. La família i l'escola són les dues institucions més conservadores que tenim. Estan pensades per mantenir i retenir els valors de la societat. Això en si és una cosa bona. Si no hi hagués ningú que mantingués i retingués els avenços que la societat va fent, ens disoldríem com a col·lectiu. I no cal dir que aquesta feina de conservar la fem molt bé, perquè gràcies a nosaltres, les coses no canvien gaire. Però potser amb això no en farem prou.

La segona font de persones que us diran per què i com hem de viure serà el sistema, o la societat en general. També els amics i l'ambient en què us moveu. Però l'ambient el que voldrà de vosaltres és que us adapteu, que us conformeu, que agafeu la forma per ajustar-vos al que ja hi ha. La seva crida és "feu com tothom".

Hi ha encara una tercera font de valors que es manifesta en aquells que diuen: "jo busco dins meu" Aquests buscadors solitaris i autosuficients, en el millor dels casos i si ho fan de forma ingènua poden caure en l'egocentrisme i el narcicisme. Si et mires només a tu mateix no t'enriquiràs. No és doncs, tampoc recomanable, mirar només al teu interior.

I la quarta proposta que rebreu del món és la resposta que ve de fora o de dalt, o sigui dels déus i les ideologies. O sigui les religions o els partits polítics i aquests el que voldran quasibé sempre serà sotmetre-us i manipular-vos.

Per tant tots vosaltres, quan poseu el pilot automàtic o busqueu de forma autònoma us enfrenten a quatre riscos: el conservadurisme, l'adaptació, el narcicisme i la submissió.

Ara, la tercera part del discurs hauria de ser la solució. Bé, què hem de fer doncs? Hi ha una expressió molt actual que és "crisi de valors". Es fa palesa quan preguntes a algú sobre aquests grans temes o grans preguntes. Si t'adreces als professors sobre què has de fer a la vida, potser et diran que no t'han d'adoctrinar, que ells només ensenyen la matèria. Si ho preguntes als pares et diran que ells només saben el que han rebut dels seus o han après de la seva experiència. Gairebé ningú no et donarà una resposta a què has de fer a la vida. Ho haureu de decidir vosaltres. No seré jo qui us ho dirà ara i córrer el risc d'inculcar-vos alguna doctrina. Realment jo no sé què fareu amb la vostra vida, ni sé si posareu el pilot automàtic o no. No us diré tampoc el que heu de fer que seria políticament incorrecte, però sí que em permeto de donar-vos un consell. Trieu el que trieu i feu el que feu, feu-ho de forma crítica. Feu el que vulgueu però feu-ho de forma crítica. Si et vols fer testimoni de Jehovà, fes-ho, però de forma crítica. Ser crític vol dir introduir en la teua forma de pensar l'activitat reflexiva. Sócrates, un filòsof molt important deia "Una vida que no és reflexiva no mereix ser viscuda". És tan maco

que ho tornaré a dir: “Una vida que no és reflexiva no mereix ser viscuda!!!” No viu el que no reflexiona. Es deixa viure. La vida el viu, però ell no és el protagonista de la seva vida. N’és la víctima. Hem de mantenir aquesta activitat crítica de forma contínua. Això vol dir qüestionar-se, plantejar-se, incomodar-se constantment. Quina mandra, no? Sovint sento a dir: “Ostres tu. I vols dir que és tan complicat viure?” No, viure adormit i aturat no és gens complicat, ens espera a cada racó de la vida. Viure amb sentit i amb objectiu és molt dur. Això requereix activitat crítica, estímul, reflexió. Sòcrates, que us l’he citat fa una estona, es dedicava a incomodar la gent, a qüestionar-los, a fer-los reflexionar. El van matar per això. Ell deia: “Sóc el tàbac que pessiga el cavall d’Atenes” i amb això volia dir “sóc un bitxo incòmode que es dedica a pessigar a incomodar”. Perquè les persones, quan no ens pessiguen o incomoden, tenim una gran tendència a adormir-nos i quan una cosa s’adorm, es mor. I l’únic antídote contra adormir-se és l’activitat crítica i reflexiva que requereix un esforç contínuu, individual i col·lectiu. Aquest és doncs, el sentit de l’activitat crítica: fer-nos progressar constantment i no deixar-nos adormir per tal que tinguem una vida plenament humana.

I acabo amb una exhortació. Sigueu crítics amb tot i també amb això que us acabo de dir.

Gràcies a tots i que tingueu sort.

Josep M. Carbó